

ALISHER NAVOIY – BUYUK O'ZBEK ADIBI**SOLIYEVA MUQIMA ASKAROVNA***Romitan tuman 1-son politexnikumining**“Ona tili va adabiyot” fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada o'zbek adabiyotining buyuk namoyandasi, shoir va mutafakkir Alisher Navoiy haqida so'z yuritiladi. Uning hayoti, ijodi, shaxsiyati va adabiyotga qo'shgan hissasi tahlil qilinadi. Navoiy nafaqat o'zbek adabiyotining, balki jahon adabiyotining muhim figuralaridan biridir. Uning asarlari, til va adabiyotga qo'shgan hissasi, shuningdek, siyosiy faoliyati haqida so'z yuritilib, o'z zamonining yuksak ma'naviyatini yaratgan shaxs sifatida uning adabiyotdagi o'rni ko'rsatiladi.

Kirish

Alisher Navoiy – buyuk o'zbek shoirlari, mutafakkirlaridan biri bo'lib, uning asarlari nafaqat o'zbek adabiyotining, balki butun Sharq adabiyotining oltin fondiga kiradi. Navoiy hayoti va ijodi orqali ko'plab ijtimoiy, axloqiy va falsafiy muammolarni ko'tarib, xalqining madaniy, ma'naviy rivojlanishiga ulkan hissa qo'shgan. 1441-yil 9-fevralda Hirot shahrida tug'ilgan Alisher Navoiy o'zining 60 yillik ijodiy faoliyatida nafaqat o'zbek, balki turkiy tilli xalqlar adabiyotini yangi bosqichga olib chiqqan. Uning asarlari bugungi kunda ham o'zining jozibasi va ahamiyatini yo'qotmagan.

Alisher Navoiy hayoti va ijodi

Alisher Navoiy 1441-yilda Hirotida tug'ilgan. U zamonasining eng yirik shoirlaridan biri sifatida tanilgan, ammo uning hayoti faqatgina adabiyotga bog'liq emasdi. Navoiy yoshligidan ilmga katta qiziqish bilan yashagan. Hirotida ta'lim olgan, ko'plab ilmiy va falsafiy asarlarni o'rgangan. Uning ilmiy va adabiy yo'lida o'z zamonining eng yirik olimlari va shoirlari ta'sir ko'rsatgan. Shuningdek, u o'zining ko'plab she'rlarini turkiy tilning o'zbek va turkman shevalarida yaratgan.

Navoiy asarlari orasida eng mashhurlari «Xamsa» to'plami va uning g'azallari hisoblanadi. «Xamsa» – besh dostonli asar bo'lib, unda Navoiy o'zining poetik mahoratini ko'rsatgan. Uning dostonlari orqali o'sha davr ijtimoiy-iqtisodiy hayoti, axloqiy qadriyatlar va inson tabiatiga oid masalalar yoritilgan. Navoiy, albatta, g'azallari bilan ham mashhurdir. Uning g'azallari ma'naviy uyg'onish, muhabbat, insoniyatning mohiyati, hayot va o'lim masalalarini yoritib, o'zining chuqur falsafiy qarashlarini ifoda etgan. Navoiy g'azallari nafaqat his-tuyg'ularni ifodalashda, balki o'z davrining ijtimoiy muammolarini ko'rsatishda ham ajralib turadi. Ularning badiiy shakli va mazmuni zamon o'tgan sari yanada qadrlanib, xalq orasida keng tarqalgan.

O'zbek tili va adabiyoti

Alisher Navoiy o'zbek tilining taraqqiyotiga katta hissa qo'shgan. U o'z asarlarini asosan turkiy tilda yozgan bo'lsa-da, u o'zining she'riy uslubi va tilini boyitishda juda katta mehnat qilgan. Navoiy o'zbek tilining madaniy yuksalishiga o'z asarlari orqali bevosita ta'sir ko'rsatgan. Uning g'azallari va dostonlari orqali o'zbek tili eng yuqori adabiy darajaga ko'tarilgan. Navoiy, o'z asarlarini yaratishda turli uslublar va janrlardan foydalanib, o'zbek tilining barcha imkoniyatlarini sinab ko'rgan.

Alisher Navoiy o'z asarlari orqali o'zbek tilini o'sha davrda yetarlicha rivojlangan va boy til sifatida taqdim etdi. Uning asarlari, o'zbek tilining adabiy taraqqiyotini ilgari surdi. Navoiy

nafaqat o‘zbek tilining rivojlanishiga, balki umumiy turkiy tillar rivojiga ham katta ta’sir ko‘rsatdi. U o‘zining “devon”larini, g‘azallarini va dostonlarini yozish orqali, o‘zbek tilining shakllanishiga va rivojlanishiga xizmat qilgan.

Navoiy va falsafa

Alisher Navoiy o'zining asarlarida falsafiy va ijtimoiy masalalarni chuqur tahlil qilgan. U insonning maqsadi, hayotning mazmuni va axloqiy qadriyatlar haqida ko'plab asarlar yozgan. Navoiy o'zining shaxsiy hayotiga oid tasavvurlarini, odamning ichki dunyosini o'rganishga, uning ma'naviy kamolotini ko'rsatishga intilgan. Uning asarlarida ko'rsatilgan muhabbat, adolat, haqiqat, sabr va iymon kabi tushunchalar, har bir insonning ma'naviy rivojlanishi uchun juda muhimdir.

Navoiy, shuningdek, o'z davrining ijtimoiy va siyosiy muammolarini o'z asarlarida ko'rsatgan. Uning fikricha, jamiyatda adolatni ta'minlash, insonning ichki kamoloti, ijtimoiy barqarorlik – bu o'zaro bog'liq jarayonlardir. "Mahbub-ul-qulub" asarida, masalan, u ijtimoiy va axloqiy muammolarni hal qilishda o'zining falsafiy qarashlarini bayon etgan.

Navoiy va siyosat

Alisher Navoiy o'zining faqatgina adabiy mehnatlari bilan emas, balki siyosiy faoliyati bilan ham mashhurdir. U Temuriylar saltanatida o'zining yuksak siyosiy mavqeiga ega bo'lgan. Hirotda hukmdorlik qilgan o'z davrining yirik siyosiy arbobi sifatida, Navoiy o'zining davlat boshqaruvi borasidagi ko'plab ishlari bilan ham xalqining yuksalishiga xizmat qilgan. U adolatli siyosat yuritishga, jamiyatda tenglik va tinchlikni ta'minlashga harakat qilgan.

Xulosa

Alisher Navoiy – o'zbek adabiyotining eng buyuk shoirlaridan biri bo'lib, uning asarlari jahon adabiyotida ham katta ahamiyatga ega. Uning hayoti va ijodi, nafaqat adabiyot, balki til, falsafa va siyosat sohalarida ham katta o'zgarishlar yasagan. Navoiy o'zining adabiy asarlari va siyosiy faoliyati orqali o'z davrida va undan keyingi avlodlarga yuksak ma'naviyat va bilimlarni yetkazgan. Bugungi kunda ham uning asarlari o'qish va o'rganish uchun juda muhim va ahamiyatlidir. Navoiy nafaqat o'z zamonida, balki hozirgi kunda ham o'zining yuqori ma'naviy qadriyatlari, o'zbek tiliga qo'shgan hissasi va insoniyatning ma'naviy rivojlanishiga qo'shgan ulkan hissasi bilan alohida e'tiborga loyiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. To'raqulovich, M. O. (2024). IMPROVING THE TEACHING PROCESS OF IT AND INFORMATION TECHNOLOGIES BASED ON AN INNOVATIVE APPROACH. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(3), 851-859.
2. Murodov, O. (2023). INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANINI O'QITISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 3(4), 77-81.
3. Murodov, O. (2024). TA'LIM TEXNOLOGIYALARINING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI. *Science and innovation in the education system*, 3(3), 155-160.
4. Murodov, O. (2024). DEVELOPMENT OF AN AUTOMATED SYSTEM FOR CONTROLLING TEMPERATURE AND HUMIDITY IN PRODUCTION ROOMS. *Development and innovations in science*, 3(1), 84-93.
5. To'raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIMNING INNOVATION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH. *PEDAGOG*, 7(5), 627-635.

6. . Muradov, O. (2024, January). IN TEACHING INFORMATICS AND INFORMATION TECHNOLOGIES REQUIREMENTS. In *Международная конференция академических наук* (Vol. 3, No. 1, pp. 97-102).
7. To'raqulovich, M. O. (2024). OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA AXBOROT KOMMUNIKASIYA TEXNOLOGIYALARI DARSLARINI TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY USULLARDAN FOYDALANISH. *PEDAGOG*, 7(6), 63-74.